

Jestli máte pocit, že si procházíte peklem, tak si jím **projděte**

Novela novinářky a spisovatelky Kláry Elšíkové nazvaná Pacanka se zabývá syndromem hodné holčičky a ptá se, proč je tak těžké hlídat si vlastní hranice. „Až někdy po třicítce se učíme nebýt hodné holky. Byly jsme vychované tak, abychom přitakaly, souhlasily, podvolily se. Řada žen mé generace je zvyklá prostě poslouchat. Nejsme sebe-vědomé,“ vysvětluje autorka. TEXT KLÁRA KUBIČKOVÁ

Co znamená to slovo Pacanka?

Pacanka je ukrajinský výraz pro holku, která se chová jako kluk, hraje si raději s klukama, je odvážná a do všeho jde, nebojí se, riskuje...

Vy jste Pacanka?

Určitě do nějaké míry ano, ale nenapadlo mě to nikdy dřív takhle nazývat. Jako malá jsem si moc nehrála s panenkami, lítala jsem venku, nerada jsem poslouchala jenom proto, aby byl klid. Moje pacankovská část si chce žít po svém a ohledávat svoji svobodu i dnes. Tenhle pocit, touhu bojovat za to, abych si mohla žít život, jaký chci, jsem do knihy potřebovala dostat. Svoboda ale není nic jednoduchého. Naopak, je v zajatých kolejkách je mnohdy snazší než se třeba sebrat a někam vypadnout, opustit práci, jistotu, vztahy a vypravit se na Ukrajinu, do Holandska nebo kamkoli jinam, jak to Pacanka v knize mnohokrát udělá.

Proč to není snadné?

Protože v tu chvíli chcete mnoha svým strachům.

Jaký vztah máte ke své Pacance? Myslím teď postavu z knihy, ne vaši vlastní „pacankovskou část“...

Štve mě. Opakuje pořád dokola tytéž chyby, trvá jí dlouho, než se z nich poučí. Nestačí, když si pusu nabije jednou, musí si ji rozbít mnohokrát, než se změní.

Tak proč jste ji takovou stvořila?

Protože to je přece něco, co se děje i v životě. Málokdy se změníte z vteřiny na vteřinu. Tak to nefunguje, nějaké rychlé náhlé osvětlení nebo prozření se nedostaví, většinou to chce hodně práce. Práce na sobě.

Nakolik jde o generační výpověď? Jste ročník 1989.

Pacanka se určitě týká mé generace, tedy žen, kterým je mezi třiceti a čtyřiceti. Kdykoli jsem ve společnosti žen mé generace řekla, že píšu knihu a co moje

hrdinka zažívá, dostavily se velmi podobné reakce. Zároveň se ale může týkat kohokoliv, i mužů.

Jaké reakce?

Něco odkývnete, zažijete, s něčím souhlasíte – a druhý den vám dojde, že to nebylo v pořádku, že jste se měla vymezit, odmítnout to. Ale z nějakého důvodu jste si ty hranice nenastavila, neřekla jste ne, poslušně jste kývla...

Proč to neumíme?

Protože nás to nikdo nenaučil. Naši rodiče to logicky neuměli, protože na rozdíl od nás se svobodou vlastně nikdy nežili, taky se to neměli jak naučit. My se to učíme – ne od nich, ale právě tím, že si mnohokrát za sebou natlučeme. Učíme se nebýt už hodné holky. Byly jsme vychované tak, abychom přitakaly, souhlasily, podvolily se. Je tu zřejmě velká řada žen mé generace, které jsou zvyklé prostě poslouchat. Nejme sebe-vědomé. Nejde o to být hustá. Jen si uvědomit, co mi vadí, a na rovinu to říct.

Co nás brzdí?

Bojíme se, že nás nepřijmou. „Budou tě mít rádi, jen když poslechněš.“ Ale to je láska na dluh. My samy se totiž pak nemáme rády. Hledíme na to, aby nás přijali jiní, ale my pak samy sebe nepřijímáme. Není divu, že nám pak nefungují vztahy nebo práce nebo že nejsme spokojené a že jsme ztracené. Často si to začínáme uvědomovat až právě po třicítce podobně jako moje Pacanka. A já si říkám, že by možná bylo fajn, kdyby člověk neztratil třetinu života tím, že se nemá rád a záleží mu víc na tom, co si o něm myslí jiní, než aby žil v souladu se sebou.

Pacancino ohledávání soby se děje na několika rovinách: věčně je na cestě, jede v krátkodobých vztazích a hodně pije. Na co přichází, když tohle dělá?

Nejprve hledá svobodu venku, právě skrze cestování a rebelii prostřednictvím alkoholu nebo střídáním vztahů. A dochází jí, že

to není svoboda, ale že to naopak nemá daleko k závislosti. Postupně se obrací dovnitř, do svého vnitřního světa, vidí, v jakých jede vzorcích a snaží se je změnit.

Jak se vám podařilo neudělat z toho klišé? To je přece velké moudro, které je ale do značné míry vyprázdněné neustálým opakováním ze sebezrovo-vých příruček a podobně...

Věděla jsem, že se Pacanka musí ztišit. Přestat to rvát, jen to žít. Několikrát třeba opakuje: Já už nepiju! Dokud to říká, nakonec si vždycky zase to víno koupí. Nebo vztahy: až v poslední kapitole se setká s mužem, který překročí její hranice a jí to dojde včas – a je pak sama a projde si tím. Je jí nanic. Nepřebije to alkoholem nebo dalším vztahem, prostě si to vyžere sama se sebou. Přetne svůj závislostní vzorec: přestane od sebe utíkat, ale zůstane se sebou, i když jí je ze sebe zle. Myslím, že jen když si tyhle pocity

o knihách

dožijeme do konce, přestane se nám ten špatný vzorec opakovat. Když od nich v nějaké fázi utečeme, nutně budou takové lekce přicházet zas a znova, abychom se s nimi zas a znova utkávali – a třeba od toho nakonec neutekli.

Jaký vztah má Pacanka ke svým rodičům?

To je další téma naší generace. Pacanka má ve vztahu k rodičům a zejména k mámě hodně vzteku a má velkou potřebu se vymezit. Postupně se to mění. Rebeluje, ale dochází jí, jaká je to hloupost. Pomalu se smiřuje s tím, že rodiče nemůžou za naše problémy, že dělali přesně to, co mohli a uměli, že je nemůžete obviňovat do smrti. Zodpovědnost za svůj život máme my sami, ne naši rodiče. Nejme oběti svých rodičů. Jednou jsme dospěli. Když si tohle nevyřešíme, může se stát, že ze své rodiny rovnou přepadneme do nové rodiny,

kteřou založíme, a z módu oběti už pak budeme vinit setrvačností partnera místo rodičů. A v tom nebude dobře nikomu, nám, jemu ani dětem. Je důležité ten vzorec rozetnout a nepředávat ho dál.

Co vás Pacanka naučila?

To, že život jde nahoru a dolů a že je to tak v pořádku. Že můžete mít krize a propady. V životě i v tvorbě – od vydání mé první knihy uběhlo deset let. Celou tu dobu jsem měla pocit, že nemám na to napsat něco dalšího. Díky Pacance jsem pomalu získávala sebevědomí a disciplínu ten text dotáhnout a ustát si sama před sebou to, že to stojí za to. Učila mě laskavosti k sobě samé, když jsem měla pocit, že mi to nejde. Naučila jsem se říkat si, „hele nic se neděje, zítra si k tomu sedneš a bude to lepší“, nebo jsem si naopak dovolila se občas cítit nanic. Jednou jsem byla na tanečním workshopu v Budapešti a lektorka v jeden vyjatý moment řekla: „Jestli máte pocit, že si procházíte peklem, tak jím projděte.“ To se mi dost vrylo pod kůži.

V knize máte velmi silný obraz, ve kterém starší ženy v rodině říkají malé holčičce, která tančí v obýváku: „Princezny takhle netančí.“

To je moje osobní zkušenost, ale není to nic, co bych měla komukoli za zlé. Mám k tomu totiž zároveň ještě jinou zkušenost: od mala jsem strašně ráda tančila a moji rodiče mi k tomu vždycky pouštěli hudbu a natáčeli mě domácí kamerou. To mi dodalo sebevědomí. Tři roky teď dělám tanec 5 rytmtů a movement medicine, což je takzvaně volný tanec, který má také terapeutickou funkci a silně vnímám, jaký potenciál tanec má. Když tančí mnoho žen společně a pustí svoji divokost, je to neuvěřitelná síla. Princezny možná takhle netančí, ale ženy, které běhají s vlky, ano.

Jak jste si k tomu došla? Protože upřímně:

Já, když mám tančit, slyším velmi silně v hlavě ten hlas, že Takhle ne...

Může za to určitě pocit bezpečného prostoru, který tady vzniká. Lektorka jej pro vás vytváří, drží a ostatní lidé tam stejně jako vy přišli s tím, co zrovna cítí, a stejně jako vy chtějí prostě svobodně být a tančit. A určitě v tom hraje roli čas. Ze začátku jsem se styděla, bála jsem se, že mě bude někdo pozorovat nebo soudit. Když jsem se ale podívala kolem sebe, zjistila jsem, že si každý hledí svého a neřeší, co dělá, ale spojuje se opravdu se svým tělem a pocity. Postupem času mi tak začalo být okolí jedno, naučila jsem se vypnout hlavu a nechat si tělo dělat, co samo chce. Odrazilo se to třeba i v oblečení, které nosím.

Jakým způsobem?

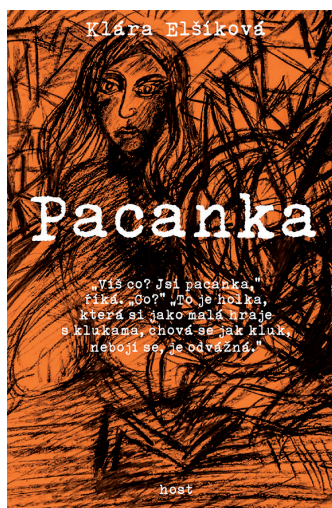
Na první lekce jsem chodila ve volných kalhotách a vytahaném triku, schovávala jsem se. Teď už si klidně obléknu upnuté legíny a crop top (krátké tričko odhalující břicho, pozn. aut.). Vždycky jsem ho chtěla nosit, ale říkala jsem si, že to je příliš vyzývavé, že by si ostatní řekli, že se předvádím nebo že záměrně flirtuju.

A teď to máte jak?

Už jsem přestala řešit, co si myslí ostatní. Pokud to někoho provokuje, je to jeho problém, ne můj.

Jak reagujete, když to muži kolem chápou jako výzvu?

Dám jim svým chováním najevo, že to výzva není. Během tance se tohle ale děje málokdy, lidé tady mají jiné nastavení a nikdo

se k vám během tance nepřiblíží bez vašeho souhlasu. Obecně to na jednu stranu chápu, na druhou mě to dost štve. Někdo by řekl: „Buď ráda, že se jim líbíš.“ Ale mě štve, že se to tak vykládá. Já se tak oblékám kvůli sobě. Pak se nějakým způsobem schováváme, řešíme, jak a zda poutáme pozornost, jak si okolí bude vykládat to, co děláme. To bych si přála neřešit. Možná proto tak ráda jezdím pryč, kde mě nikdo nezná, k moři a na nudapláže, kde je normální, že se nestydíte za své tělo.

V Pacance jsou výrazné právě motivy moře nebo i dalších živlů, třeba lesa, louky, přírody. Připadá mi, že se tam hrdinka cítí svobodněji než v barech někde ve městě.

V takových chvílích, třeba v lese, mám pocit silné spirituality. Díváte se na mraky nebo na horizont a něco uvnitř je tím zasaženo. Ne během pěti minut, ale koukejte na ten horizont půl hodiny nebo hodinu. V lese nebo v moři cítím klid a jakési spojení.

S čím?

To se těžko popisuje. Spojení se sebou i s větším celkem. Cítím svou individualitu a zároveň jednotu, že na to nejsem sama.

Pacanka podnikla hodně cest – jaká cesta je zásadní pro vás?

Jednou jsem šla trek po Česku, vlastně jednoduchý výlet, na těžko, spala jsem v lese, ze slovenské strany Bílých Karpat, velké převýšení, měla jsem plán, mnoho kilometrů denně, chtěla jsem ho dodržet. Poprvé jsem spala úplně sama v lese. Nedošlo mi, jak strašně se

můžu bát. Ráno jsem se vzbudila s tím, že další noc už nedám. Nemohla jsem psychicky ani fyzicky. Selhala jsem. Řešila jsem to, že mi všichni řeknou, my jsme ti říkali, že tohle nedáš! Šla jsem dál s vypětím všech sil a ztratila jsem se. Když mi to došlo, že navíc nevím, kde jsem, začala jsem nadávat, brečet a vztekat se. A potkala jsem asi sedmdesátiletého hikera, který šel tím samým lesem.

A co vám řekl?

Že se taky ztratil a neví, kde je. Rozhodli jsme se tak pokračovat spolu, a to setkání v totální nouzi mi nakonec dalo strašně moc.

V jakém slova smyslu?

Řekl mi, že jemu taky všichni říkají, že se zbláznil, když jde v sedmdesáti sám do lesa. A že mu došlo, že si to musí udělat po svém, že je úplně jedno, co si kdo myslí. A že když došel pouť do Santiaga, myslel si, že přijde úleva, osvětlení – prostě velký moment. A že se nestalo vůbec nic. A že teprve až došel mezi lidi a mluvil s nimi, dostavila se ta radost. Pro něj ten velký moment spočíval v uvědomění, že poutě podnikáme i kvůli tomu, koho na nich potkáme. Na druhý den jsem se od něj odpojila a vydala se přes nejbližší vesnici na vlak, protože se mi už nechtělo pokračovat. Když jsem došla do vesnice, najednou se přede mnou zjevil velký kostel a začaly odbíjet zvony. V ten moment jsem cítila, že jsem metaforicky dorazila do svého Santiaga. Uvědomila jsem si, že je úplně jedno, jestli jsem došla do plánovaného cíle, nebo ne, protože vám každá pouť přinese to, co má. V tomhle případě konkrétně poznání, že nemusím jít na dřev, když to není v souladu s mým rytmem, že nikdo zvnějšku nemůže soudit, jestli jsem uspěla a že někdy něco vzdát může být naopak výhra.

Co byste byla ráda, aby si čtenářky Pacanky z knihy vzaly?

Aby si dovolily být díky ní bad bitches (mrchy, pozn. aut.)! V dobrém láskyplném slova smyslu. Bez tvrdosti a necitlivosti, jen směrem k sebevědomí. ●

KLÁRA ELŠÍKOVÁ (1989)

- Pochází ze Zlína. Vystudovala žurnalistiku na Univerzitě Palackého v Olomouci.
- Učila češtinu na Ukrajině, pracovala v nizozemském baru nebo jako manažerka pražského tanečního souboru DOT504.
- V současné době působí v Aktuálně.cz. Za svůj podcast Na Plech byla nominovaná na novinářskou cenu 2023.
- V roce 2013 vydala novelu Zítra už usnu. V nakladatelství Host jí právě vyšla Pacanka.